

Smrt Ludvika XIV., 2016

Matic Majcen

Kralj kraljev

leto 2016

režija Albert Serra

država Francija

dolžina 115'

Anekdota prihaja z lanskega filmskega festivala v Cannesu, v živo pa so bili dogodku priča le redki mimoidoči. Bilo je vroče popolne ob Salle du Soixantième, eni manjših dvoran v sklopu festivalskega kompleksa, in tisti dan je bila na urniku premiera filma **Smrt Ludvika XIV.** (La mort de Louis XIV, 2016) katalonskega režiserja Alberta Serraja z Jean-Pierrom Léaudom v glavni vlogi. Za razliko od obiskovalcev, ki v dvorano vstopajo spredaj, mora ekipa filma priti do nje preko mostu in stopnic na zadnji strani zgradbe. Nekaj minut pred začetkom uradne premiere filma se pred mostom pojavi 72-letni Léaud, živa legenda francoske kinematografije, a zasopihan zaradi vročine in mukotrpnega opravljanja uradnih obveznosti svojemu osebju potoži, da ne zmore naprej. V tistem trenutku ga dva spremljevalca primeta pod rame, ga odneseta čez most in stopnice ter mu ob zadnjo steno dvorane v senco položita stol, na katerem si povsem izmučeni igralec oddahne in nekoliko zajame sapo, nato pa si nadene blešččč nasmeš in nastopi pred 300-glavo množico na premieri filma.

Opisani dogodek bi sodil v trivialne čenče iz zasebnega življenja, če ne bi bil sam po sebi sila pomemben

za razumevanje vseh razsežnosti Léaudove vloge v filmu *Smrt Ludvika XIV.* Najbolj osupljiv vidik anekdote je seveda ta, da se domala identičen prizor nahaja tudi v filmu. Sledeč dnevniškimi zapiski je Ludvik XIV., »kralj vseh kraljev«, po 72 letih vladavine v tednu po 9. avgustu 1715 začel čutiti bolečine v nogi, ki so napovedale 21-dnevno agonijo počasnega in mukotrpnega umiranja, na katero se osredotoča tudi Serrajev film. Še dokaj agilnega kralja so morali njegovi podrejeni po enem izmed – kakor se je izkazalo zadnjih – sedečih opravil zaradi bolečin odnesti do postelje, kjer se je njegova poškodba postopoma razvila v gangreno, po kasnejši amputaciji pa je sledila zgolj še nezogibna smrt. V teh treh tednih se je na obisku pri Ludviku zamenjala vrsta samooklicanih zdravilcev in pomagačev, ki so s svojim znanjem v predznanstveni dobi z različnim uspehom uporabljali mešanico medicinskih odkritij in prevarantskih praznoverij, medtem ko si je Ludvikovo osebo prizadevalo, da bi v javnosti njegove ukaze še vedno videli kot dejanja nesmrtnega božjega odposlanca, ki bo večno presegal minljivost običajnih ljudi.

Podobno kot pri Ludviku XIV. tudi pri Jean-Pierru Léaudu, kralju svoje vrste, z lanskih javnih pojavljanj v Cannesu ni moč najti niti ene fotografije, na kateri igralec ne bi bil poln moči in smejoč, kot se spodobi za igralsko legendo, ki mimo globokih poklonov obiskovalcev vstopa v velik avditorij festivalske palače. V tem leži tudi briljantnost Serrajevnega filma: da ne gre samo za *ozymandiasovsko* refleksijo minljivosti družbene moči posameznika, ki je na simbolnem prestolu venomer zamenljiv in pozabljiv, temveč tudi za Léaudovo mnogo bolj osebno identifikacijo in observacijo postopnega soočanja z lastnim telesnim razkrojem. S tega vidika gre v filmu za performans čiste telesnosti – to

400 udarcev, 1959

ni še ena izmed vlog, v kateri se mladi, ambiciozni igralci v ekstremnih fizičnih transformacijah prelevijo v skrajne like v primežu bolezni in smrti, temveč uporaba lastnega telesa v konkretnem obdobju življenja kot poistovetenje in analogija z neko zgodovinsko situacijo in osebo. Ta vidik s svojo dvojno referenco na biografijo tako glavnega subjekta filma kot njegovega igralca zgradi sijajno (samo)observacijo simbolno čaščenega vladarja, pri katerem v zadnjem obdobju življenja zija vse ekstremnejši prepad med lastnim mitskim statusom, občudovanim od zunaj, ter njegovim osebnim fizičnem razkrojem, ki se dogaja v sferi najintimnejšega in najzaupnejšega dela osebnega življenja.

Serra nas s formalističnim nazorom, ki ga izvrstno skrrije v zvesto sledenje resničnim kraljevim dnevnikom in v rutino ponavljajočih se prizorov kraljeve nege v zadnjih dneh njegovega življenja, vpelje v dolge trenutke krutega spoznanja o neizbežnosti zakonov narave. Režiser je s preobleko razmišljujočega art filma ubral idealno linijo med razkošno kostumsko zgodovinsko fikcijo ter nizkopračunskimi kompromisi, pri kateri se prisotnost igralčevega lika kaže kot tisti nepogrešljiv dodatek, brez katerega film ne bi zasijal v svojem pravem sijaju in ki ga ukroji ravno v tisto simbolno brezsmrtnost, ki pred našimi očmi propada. Natančneje: poleg vseh analogij med resničnim kraljem in njegovim igralcem se Serra ni mogel upreti, da ne bi izkoristil možnosti tistega pogleda: 57 let po pogledu 14-letnega fanta v **400 udarcih** (Les 400 coups, 1959, François Truffaut), ki se je uporniško in očitajoče zazrl v kamero, nas zdaj isti igralec, 72-letni mož, v štiriminutnem neprekinjenem posnetku – kot očitnem kontrastu mladostniški eksplozivnosti – prek enake geste sooči s pomenskim nasprotjem: z minljivostjo, bolečino, obupom. Medtem ko se je Ludvik

XIV. v zadnjih trenutkih verjetno vsaj v manjši meri soočal z nejevero, da bo kot večno čaščeni vladar zdaj res umrl, je pri Léaudu, sodeč po njegovi neustrašni filmografiji, tu vsekakor prisoten izrazitejši filozofski in samorefleksivni, morda celo ironični moment. Če je njegova filmografija iskala primeren trenutek za to potezo, potem je Smrt Ludvika XIV. briljantna izbira, saj Serrajev film resnično daje vtis, da gre za morda zadnjo veliko vlogo ene največjih igralških ikon minulega stoletja. **E**